

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.148
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата мистецтвознавства, доцента,
завідувача кафедри вокалу та диригентсько-хорових дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії Гуцал Росіни Сергіївни
на дисертацію Немерко Анни Рафіківни
«Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів
Львівщини в контексті музичної культури України доби державної
незалежності (1991-2021): традиції та інновації»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

Однією з показових тенденцій останніх десятиліть є збільшення кількості досліджень, що утворили особливий напрям сучасної науки, метафорично названий «виконавським музикознавством». Звернення музикантів-практиків, виконавців і педагогів до проблем пов'язаних з їх повсякденною діяльністю, апіорі значною мірою забезпечує високу достовірність результатів таких наукових праць, особливо коли при цьому дотримано умову застосування коректних методологічних підходів.

Дисертація Анни Рафіківни Немерко «Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів Львівщини в контексті музичної культури України доби державної незалежності (1991-2021): традиції та інновації» поповнює перелік праць, автори яких були вмотивовані до наукової діяльності в першу чергу прагненням досягнути дитячий пісенно-хоровий матеріал з яким їм доводилося мати справу в якості диригентів, виконавців і викладачів.

Наукова концепція дослідження, орієнтована на композиторську творчість митців Львівщини, створила міцний фундамент, в якому у повній мірі розкриваються всі головні завдання, що обумовлені поставленою метою. Доцільно структурований матеріал послідовно висвітлює шлях від формування історико-культурологічних передумов організації пісенно-хорової творчості авторів Львівщини для дітей до визначення композиторських шкіл та постатей, що створюють сучасний дитячий пісенно-хоровий репертуар.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів, оскільки зумовлена відсутністю окремої цілісної праці, де було б комплексно проаналізовано пісенно-хорові твори у мистецькій практиці авторів Львівщини досліджуваного періоду в галузі музики для дітей. Прослідковано зміни ролі та місця дитячого хорового співу в історії музичного мистецтва і висвітлено його значення в культурі сьогодення.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному підході і використанні сукупності знань історії та теорії музики, музичної психології, історії дитячого хорового виконавства, естетики та ін. Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети авторкою виокремлено комплексне застосування історичного, джерелознавчого, ретроспективного, антропологічного, компаративного, теоретико-аналітичного методів, що дає можливість розгляду пісенно-хорової творчості для дітей у мистецькій практиці авторів Львівщини у всій повноті.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження (с.26) полягає у тому, що:

- вперше в українському музикознавстві на прикладі ареалу Львівщини здійснено комплексний аналіз та систематизацію пісенно-хорової творчості для дітей авторів доби державної незалежності України (1991-2021);
- вивчено соціально-культурні обставини написання пісенно-хорових творів для дітей авторами досліджуваного ареалу та періоду;
- визначено жанрово-стильову палітру пісенно-хорових композицій для дітей авторів Львівщини;
- висвітлено постаті провідних представників Львівщини у галузі пісенно-хорової творчості для дітей доби державної незалежності України (1991-2021) та зазначено типи їх авторської діяльності;
- з'ясовано кореляцію творчості проаналізованих у праці авторів щодо процесів розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства та фестивального руху на Львівщині доби державної незалежності України (1991-2021).

Практична цінність роботи полягає у розширенні кола матеріалів для навчальних курсів з хорознавства, хорової літератури та історії української музики у ЗВО мистецького спрямування. А також результати наукових пошуків можуть застосовуватись у практичній діяльності хормейстерів для організації науково-популярних лекцій і концертів.

Дисертаційне дослідження представлене у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. В анотації та у

вступній частині сконцентровані основні положення роботи; три розділи є самостійними, проте в цілому складають завершену гармонійну композицію та дають змогу детально заглибитися у дослідження; джерельна база є достатньо великою, репрезентативною, доцільною до вибору хронологічного періоду та складається із 177 найменувань, з них 10 – іноземними мовами. У 8 додатках презентовані рукописні твори сучасних композиторів Львівщини.

Написанню дисертації передував довгий та насичений період практичної диригентської діяльності Анни Рафіківни з різновіковими дитячими хоровими колективами. Дисертантка звернулась до наукової теми вже маючи великий практичний досвід, що є цінним саме у мистецтвознавчих розробках.

Перший розділ дисертаційного дослідження «Пісенно-хорова творчість для дітей авторів Львівщини у культурологічно-історичному ракурсі мистецтва України: джерела, дослідження, система та організація» складається з трьох підрозділів.

Перший підрозділ 1.1 «Проблематика дитячого пісенно-хорового мистецтва в дослідженнях українських науковців» пов'язаний із аналізом методичних праць, присвячених питанням пісенно-хорового мистецтва країни загалом та окремим його аспектам зокрема. У другому підрозділі 1.2 «Система та організація пісенно-хорової творчості для дітей у культурно-мистецькому просторі Львівщини» аналізується система творчої діяльності авторів пісенно-хорової музики для дітей і організація дитячої пісенно-хорової творчості на Львівщині. У підрозділі 1.3 «Співаники та пісенно-хорові збірники як джерела музично-дидактичного матеріалу та виконавського репертуару для дітей» Анна Немерко провела аналітичну роботу і систематизувала хронологію розвитку «пісенно-хорового збірника», як джерела музично-дидактичного матеріалу, за період понад століття. Таким чином можна зробити висновок, що перший розділ дисертації присвячений об'єкту дослідження, який у вступі визначено дещо некоректно.

Другий розділ «Парадигми авторської творчості для дітей у сучасному мистецькому просторі: композиторські школи та постаті» складається із двох підрозділів та присвячений аналізу авторської хорової творчості для дітей.

У підрозділі 2.1 «Композиторські школи Львівщини в контексті розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства України» проаналізовано композиторські школи України в контексті регіональних особливостей, і виявлено, що «спільні риси виявляються у базовій основі, яка виникає у свідомості композиторів внаслідок її адаптації до загальних норм, які складаються з сукупності попередніх індивідуальних пошуків» (с.71).

У підрозділі 2.2 «Автор пісенно-хорової музики в культурному просторі Львівщини: типологія та характеристика» авторка розглядає діяльність

композиторів-професіоналів, композиторів-аматорів і авторів аранжувань та адаптацій. Особливо слід наголосити на тому, що ґрунтуючись на джерелознавчій базі, дослідниця вводить у науковий обіг фактологічний матеріал щодо структуризації української дитячої пісенно-хорової творчості.

Особливий інтерес становить *третій розділ* «Пісенно-хорові твори для дітей авторів Львівщини», який складається з двох підрозділів. У ньому відчувається уважна і цілеспрямована робота над предметом дослідження, яка дозволила скласти ґрунтовну картину аналізу і структурної класифікації видових характеристик дитячої хорової творчості композиторів Львівщини.

Реляція двох підрозділів і семи підпунктів третього розділу перетинається і утворює вагоме підґрунтя в осягненні зазначеної теми. Такий підхід авторки до аналізу і структурування сучасних зразків дитячої пісенно-хорової творчості авторів Львівщини, створює переконливу картину ґрунтовного вивчення сучасного репертуару, що може збагатити справу професіоналізації сучасного українського дитячого хорового виконавства по всій країні.

Робота завершується загальними висновками, які корелюють із завданнями дисертації та впливають зі змісту. Виходячи з аналізу основної частини, можемо підтвердити, що мета дослідження в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Попри позитивне враження від результатів дослідження, вважаю за доцільне висловити наступні зауваження і сформулювати запитання.

- У вступі автором подається загальна характеристика дисертаційного дослідження. Відповідно до визначеної мети окреслюються дев'ять завдань, які не в повній мірі перетинаються зі змістом роботи. У підрозділі 3.1 «Традиційність та інноваційність у творенні пісенно-хорових творів для дітей: жанрові різновиди, фактурні модифікації, форма» домінуючою тезою зазначено «традиційність та інноваційність», а серед переліку завдань цей вектор дослідження не спостерігається, однак в тексті дослідження пані Анна визначає традиційність та інноваційність при структуруванні дитячого пісенного репертуару за формою, фактурою і жанровими різновидами.
- Оптимізація кількості завдань і концентрація на більш сфокусованих векторах сприяли б чіткішій структурі висновків, які було б зручніше оформити за нумерацією.
- Наукова новизна отриманих результатів (с.26-27) окреслена в шести позиціях, серед яких перша і четверта тотожні.

- До кожного розділу роботи автором написані висновки, що являється нормою для написання дисертацій. Доречними також були б проміжні підсумкові міркування висловлені до кожного підрозділу.
- Відзначу, що в роботі не обійшлося без дрібних помарок, стилістичних та друкарських помилок, які неминучі практично у всіх текстах дисертацій.

Запитання:

1. В дисертаційному дослідженні Анна Рафіківна фокусує увагу на «композиторській школі Львівщини в контексті розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства України». Цікавою була б компаративна аналітика, а саме: чи простежується стилістичний зв'язок між композиторськими школами України у створенні дитячого пісенно-хорового репертуару? І якщо так, то яким чином?
2. Чи можна виокремити перевагу певних жанрів і форм у творчості для дітей авторів Львівщини? Чи є на то об'єктивні або суб'єктивні причини?
3. Окремою траєкторією наукової розвідки зазначено «ввести в науковий обіг та виконавську практику представлені у дисертації рукописи пісенно-хорових творів для дітей авторів Львівщини доби державної незалежності України (1991-2021)» (с.24). Здобувачка скрупульозно систематизує і аналізує музичний матеріал про що свідчить другий і третій розділ дослідження. Зазначає, що «вперше в українському музикознавстві на прикладі ареалу Львівщини комплексно проаналізовано та систематизовано пісенно-хорову творчість для дітей авторів доби державної незалежності України (1991-2021)» (с.26). В зв'язку з цим, постає питання до пані Анни, чи існують у львівських бібліотеках ноти згадуваних авторів? Можливо зазначені музичні зразки є авторськими рукописами і ще не опубліковувались? Чи є ймовірність, що автор дослідження має дозвіл на друк і планує підготувати власну навчально-методичну збірку з результатами дисертаційного дослідження?

Однак, усі зауваження і запитання носять уточнюючий характер, спрямовані на поглиблення зроблених авторкою висновків і не ставлять під сумнів цілісності, обґрунтованості аргументів та переконливості запропонованої наукової концепції.

Варто підкреслити, що результати дисертаційного дослідження відображені у шести одноосібних публікаціях, три з яких – у спеціалізованих виданнях, рекомендованих і затверджених МОН України, й отримали належну апробацію на шести міжнародних та всеукраїнських науково-практичних

конференціях. Дисертацію написано державною мовою з дотриманням усіх вимог до наукового тексту. Порухень академічної доброчесності в роботі не виявлено.

Враховуючи все вищевказане, вважаю, що представлене до захисту дисертаційне дослідження Анни Рафіківни Немерко «Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів Львівщини в контексті музичної культури України доби державної незалежності (1991-2021): традиції та інновації» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40, а її автор, Анна Рафіківна Немерко, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри вокалу та
диригентсько-хорових дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Росіна ГУЦАЛ